

تبیین رابطه عوامل روان‌شناختی و اجتماعی بر نوع دوستی خیرین مدرسه‌ساز

علی دلاور^۱

زهرا شعبانی^۲

یوسف کریمی^۳

فریبرز درتاج^۴

تاریخ وصول: ۱۳۹۳/۳/۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۱۰/۱۵

چکیده

هدف از این پژوهش تبیین رابطه عوامل روان‌شناختی، اجتماعی بر نوع دوستی خیرین مدرسه‌ساز بود. روش پژوهش همبستگی و روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای بر اساس تعداد متغیرها و جدول کرجسی و مورگان (۱۹۷۰) حجم نمونه ۳۷۰ نفر مشخص شدند و برای گردآوری داده‌ها از آزمون‌های شخصیتی (Neo)، خوش‌بینی، خودکارآمدی عمومی شوآرتز، انگیزش پیشرفت هرمنس، ارزش‌های مادی، متافیزیک، خودمختاری اخلاقی و احساسات اخلاقی استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از ماتریس همبستگی پیرسون، رگرسیون چندمتغیری بر اساس مدل همزمان تحلیل شد. یافته‌های تحقیق نشان داد که ابعاد مختلف شخصیت با نوع دوستی خیرین رابطه‌ای معناداری دارد، ویژگی‌های خودکارآمدی، خوش‌بینی و انگیزش پیشرفت با نوع دوستی خیرین رابطه‌ای معناداری دارد. عوامل اجتماعی یا خودمختاری اخلاقی، ارزش‌های مادی، احساسات اخلاقی و ارزش‌های متافیزیک با نوع دوستی خیرین رابطه‌ای معناداری دارد. بر اساس محاسبه ضریب شیب عوامل روان‌شناختی مشتمل بر برون‌گرایی، موافقت، جهت‌گیری زندگی و خودکارآمدی، نوع دوستی خیرین را تبیین کرده است. عوامل اجتماعی مشتمل بر ارزش‌های مادی، متافیزیک و احساسات اخلاقی بر نوع دوستی خیرین مؤثر بوده است پس برون‌گرایی، موافقت، جهت‌گیری زندگی و خودکارآمدی، ارزش‌های مادی، متافیزیک و احساسات اخلاقی، نوع دوستی خیرین را پیش‌بینی کرده است

۱. استاد روانشناسی تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی

۲. دانش‌آموخته دانشگاه علامه طباطبائی و استادیار گروه پژوهشی پژوهشکده تعلیم و تربیت اسلامی

shabaniedugmail.com

۳. استاد روانشناسی تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی

۴. دانشیار روانشناسی تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی

واژگان کلیدی: ابعاد شخصیت، خود کارآمدی، جهت‌گیری زندگی، خودمختاری اخلاقی، احساسات اخلاقی، ارزش‌های متافیزیکی

مقدمه

یکی از پدیده‌هایی که انسان معاصر را در هزاره سوم تهدید می‌کند فقر نوع دوستی در اشکال طلاق و فروپاشی کانون خانواده به یک پدیده عادی تبدیل شده بین ۴۳٪ تا ۶۴٪ ازدواج‌ها به طلاق منجر شده. (فورز^۱، ۲۰۰۰) و به تدریج مشاهدات هم‌جنس‌بازی را با ارزش‌های مادی، مثبت نشان داده است. (نوئل^۲ نویمان^۳، پیل^۴، ۱۹۸۴؛ نورک^۵، ۱۹۸۷ به نقل از اینگلههارت^۶، ۱۹۹۰)، مدارس نمایانگر صحنه‌هایی از فقر نوع دوستی یا خشونت دانش‌آموزان است (بلومار^۷، ۲۰۰۰، به نقل از بازرگان، ۱۳۸۲) کودکان پرخاشگر هر سه دقیقه یک‌بار به پرخاشگری کلامی و هر هشت دقیقه یک‌بار به پرخاشگری فیزیکی اقدام می‌کنند، سطح پرخاشگری پسران، در مقایسه با دختران بسیار بیشتر است و این تفاوت در تمام طول عمر پایدار می‌ماند (هانیزو کافمن^۷، ۱۹۹۴ به نقل از رایس، ۲۰۰۱) رضایی در تحقیقی (۱۳۸۵) نشان داد که از هر ده ازدواج یک مورد به طلاق می‌انجامد و $\frac{1}{5}$ ازدواج در تهران به طلاق منجر شده و طلاق در استان تهران دو برابر میانگین کشوری است و پژوهش‌های انجام شده در قلمرو خشونت در مدارس ایران باعث اعتراض دانش‌آموزان و اولیای آنان و مانع تحقق اهداف آموزش و پرورش شده است. (بازرگان و گودرزی، ۱۳۷۸؛ بازرگان ۱۳۷۵ به نقل از بازرگان ۱۳۸۲) خاستگاه رفتارهای پرخاشگرانه کودکان و نوجوانان اغلب موقعیت خانواده است والدین که از روش‌های تربیتی آزارگرانه استفاده می‌کنند سبب بروز رفتارهای خشونت‌آمیز فرزندان در بافت جامعه می‌شود و پیامد منفی پرخاشگری افت تحصیلی، ترک تحصیل زودرس، بزهکاری باگذشت زمان، رفتار تخاصم‌آمیز بیشتری با معلمان و همسالان و خویشاوندان منتهی می‌شود. امروز فقدان معنویت

1. Fowers
2. Noelle ° Neuman
3. Piel
4. Norc
5. Inglehart, Ronald
6. Blomart
7. Hines & Kaufman

و اخلاق نه تنها در جوامع غربی یک بحران فراگیر را به وجود آورده، دامنه و آثار و تبعاتش به جوامع دیگر انسانی منتقل شده و چنانچه برای مقابله این بحران اجتماعی اقدامات لازم انجام نشود این آفت جهانی همه‌جا را فرا خواهد گرفت و به انهدام بشریت می‌انجامد.

نظریه‌های اخلاق نועدوستی در پنج گروه می‌توان مورد توجه قرار داد: ۱- برخی از نظریه‌پردازان (مک کال، سیمون، ۱۹۸۷؛ استرایکر، ۱۹۸۰؛ ترنر، ۱۹۷۸؛ پلایوین و شارن، ۲۰۰۸) بر این باور هستند که همدلی و مسئولیت‌پذیری سبب شکل‌گیری هویت نقش^۱ می‌شود و می‌تواند جنبه مهمی از شخصیت شود. هافمن (۲۰۰۰) بر این باور است که همدلی، احساس اخلاقی بنیادی است. ۲- نظریه انگیزش اجتماعی و عدالت اجتماعی، مسئولیت، احساسات و اختیار از عناصر اصلی این نظریه است و در قالب نظریه‌های انگیزشی است و تحت نظریه یک هدف نهایی یعنی تسلط بر محیط است و نقش ثانویه‌ای را ایفا می‌کند (واینز، ۲۰۰۶)، پوپر (۱۳۷۶ ص ۱۳۸) بر این باور است که انسان بدون مسئولیت یک صدم معنای انسان را نمی‌دهد. ۳- مفهوم نیکوکاری، نועدوستی، همدلی، همدردی، شفقت، محبت، شکل‌هایی از رفتارهای یاری‌رسان است که با افزایش سن رشد می‌یابد. (پلایوین و شارن، ۲۰۰۸) ۴- توماس (۲۰۰۱) برای باور است نועدوستی به منزله عملی که خارج از خودخواهی است، در چهارچوب فرهنگی، اجتماعی و ارزش‌های اخلاقی قرار دارد. ۵- نועدوستی، یادگیری فطری است و هر انسانی پتانسیل رسیدن به کمال را دارد و کمال خواهی، سطحی از ارزش‌های انسانی را در بردارد. مازلو (۱۹۷۱) معتقد است اشتباه بزرگ فروید این بود که فکر می‌کند ناخودآگاه حاصل شر است درحالی که ناخودآگاه حاصل ریشه‌های خلاقیت، سعادت اخلاقی و ارزش‌ها است. (مازلو، ۱۹۷۱، ص ۱۷۳) که بین نیاز، انگیزه و عمل نועدوستی ارتباط مستقیم است و به ارضای نیازهای اساسی و تعالی فرد می‌انجامد. ۶- در نظریه خودگرایی اخلاقی^۳ بر این امر تأکید می‌شود که هر شخصی باید خیر منفعت خویش را به حداکثر برساند. (سینگر، ۱۹۹۱) روان‌شناسان خودگرایی معتقدند اگر انگیزه آدمی را در اعمال به‌ظاهر فداکارانه و دیگر گرایانه واکاوی دقیق شود و

-
1. Role Identities
 2. Weiner, Bernard
 3. Ethical egoism

این اعمال را تنها برای رسیدن به حالت خوشایند روحی و با معیار وجدان و ارضاء شفقت ورزی خود انجام داده‌اند.

بایر^۱ (۱۹۹۸) بر این باور است که زنان، اخلاق مراقبتی و مردان اخلاق عدالتی را اتخاذ می‌کنند و به نظر وی بهترین تئوری اخلاقی، مراقبت و عدالت را همراه و همگام باهم باید در نظر گرفت جونز و مورینگان^۲ در روان‌شناسی بر این باور هستند افراد به سبب تصمیمات خود محورانه‌ای که به انگیزه جلب منافع شخصی صورت می‌گیرد از هنجارهای اخلاقی یا عواقب اخلاقی تصمیم‌های خود آگاهی ندارند. (زونگ^۳، ۲۰۰۵) در بین دانشجویان کشورها و ملیت‌های گوناگون دو گروه را انتخاب کرد. گروهی را به تصمیم‌گیری عقلانی و گروه دیگری را به تصمیم‌گیری احساسی تشویق کرد. نتایج بررسی نشان داد گروهی که عقل را مبنای تصمیم‌گیری قرار دادند بیشتر مرتکب فریبکاری شدند و گروهی که بر اساس احساسات تصمیم گرفتند به علت احساس گناه به رفتارهای اجتماعی مطلوب، بیشتر گرایش پیدا کردند. پس برای تشخیص خیر و شر اخلاقی تعادل عقل و احساس لازم است.

کرت بایرز (۲۰۰۲) بر این باور است که استدلال اخلاقی ویژگی کلی خود را از دست داده است و بیشتر به سوی پراگماتیسم حرکت می‌کند (گرون^۴، ۲۰۰۲) در اخلاق فضیلت مدار نیاز به تعهد^۵، خودکنترلی و خویش‌داری^۶ و برای دیگران از خودگذشتگی^۷ نشان دادن است. (فور، ۲۰۰۰) بنابراین اخلاق منشی نمی‌تواند به طور کامل بر فردگرایی^۸ غلبه کند. رفتارهای جمع‌گرا و فردگرا تابع تفاوت‌های فرهنگی است، فردگراها تمایل دارند به اعضای درون گروه کمک کنند و جمع‌گرا به اعضای خارج از گروه هم کمک می‌کنند. نیگل^۹ (۱۹۷۰) عنصر مشترک اخلاق نועدوستی مبتنی بر عقلانیتی از طریق عقل عملی است که بر اساس ارزش‌های عینی و مشترک انسان‌ها شکل می‌گیرد. آرگیل (۲۰۰۰) و بیکر

-
1. Baier
 2. Jones & Murnighan
 3. Zong
 4. Gerwen, J
 5. Commitment
 6. Self- Discipline
 7. Self- sacrifice
 8. Individualism
 9. Nagel

(۲۰۱۰)، کمک به دیگران ۰/۴۲ با دینداری درونی همبستگی دارد. تحقیق (لین، اسمیت^۱، ۱۹۹۱) نشان داد که در انگلستان ۰/۴۴ افرادی که کارهای داوطلبانه خیریه انجام می‌دادند هنگامی که از فایده منافع، سؤال شد اظهار کردند که فلسفه زندگی ما دلالت بر کمک به دیگران دارد؛ بنابراین در این دیدگاه انسان دارای بعد و متافیزیکی است که حقیقت انسانیت به آن وابسته است که امری دائم و فناپذیر است. تفاوت خودگرایی و حب ذات در این است که خودگرایی منحصر به بعد مادی و جسمانی است و بر اساس انسان‌شناسی ماتریالیستی است و جب ذات بعد ماوراء مادی است و نوع دوستی سطحی از ارزش‌های اساسی انسانی است که به تعالی انسانی می‌انجامد، افرادی که به مذهب متعهدتر هستند در عمل اخلاقی پیشروتر از دیگران هستند و نظریه اخلاق محبت در یهود^۲ و مسیحیت با منشأ فضائل اخلاقی پذیرفته شده است. (فرانکنا، ۱۳۷۶)

تحقیق راشتون (۱۹۸۴، آیزنبرگ، ۲۰۰۲، ۲۰۰۷) نشان داد که نوع دوستی با مهرورزی ۰/۴۳ همبستگی دارد و نوع دوستی با همدلی ۰/۱۵ همبستگی دارد، مهرورزی با همدلی ۰/۴۷ همبستگی دارد و مؤید این است ویژگی‌های شخصیتی همدلی، مهرورزی با نوع دوستی با افزایش سن در هر دو جنس افزایش می‌یابد. در تحقیق (باتسون، ۱۹۸۲، لوین و همکاران، ۲۰۰۱) نشان داد که هرچه میزان مسئولیت‌پذیری و همدلی افزایش پیدا کند گرایش نوع دوستی هم افزایش می‌یابد. گلداسمیت، عوامل شخصیت و ژنتیک را در سنین مختلف از لحاظ خصلت‌های گوناگون مطالعه کرد و اذعان کرد که عوامل ژنتیکی سهم محدودی بر تفاوت‌های فردی اخلاق نوع‌دوستانه دارد. راشتون (۱۹۸۵) بر این نکته تأکید کرد ضرورت آن رسیده است عوامل اجتماعی در نوع دوستی مورد مطالعه و مقایسه قرار گیرد. پیروان تربیت منش^۳ بر این باور هستند عمل اخلاقی^۴ تابع همدلی با دیگران و مسئولیت‌پذیری اجتماعی است. صلاحیت‌ها، شایستگی‌ها، خودکارآمدی و انگیزش پیشرفت قدرت را برای عمل اخلاقی یا خلاقیت اخلاقی به صورت پیش‌رونده گسترش

1. Lynn & smith
2. Ethic of love
3. Character education
4. Moral action

می‌دهد. (هلن هست، ۱۹۹۳) پس صلاحیت‌ها و توانایی شناختی و عملی قدرت اراده، یا "آنچه باید انجام شود" را در موقعیت زمان و مکان ایجاد می‌کنند و از سوی دیگر انسان‌گرایان عمل اخلاقی را بر اراده آزاد انسان و اتخاذ نگرش کل‌گرایانه نسبت به طبیعت انسان می‌دانند که اراده اخلاقی ریشه در ارزش‌ها و نیازهای اساسی دارد.

مطالعات و تحقیقاتی که در ایران در ارتباط با عناصر عمل اخلاقی انجام شده به ویژگی‌های همدلی، مسئولیت‌پذیری، ارزش‌های اخلاقی و عامل انسانی اشاره کرده است. عریضی (۱۳۸۹) احساسات اخلاقی تابع همدردی و همدلی است نیرویی که به واسطه آن انسان در لذت و درد دیگران شریک می‌شود. طالبی (۱۳۸۰) پای بندی زنان به ارزش‌های اخلاقی بیشتر از مردان است. طالب‌زاده ثانی (۱۳۸۰) عاملیت شخص بهترین پیش‌بین رفتار اخلاقی است مبشر و دیگران (۱۳۸۳) عمل اخلاقی و رفتار دینی با عامل انسانی در مؤسسات و سازمان‌های اجتماعی ارتباط معناداری دارد. عباس زاده و دیگران (۱۳۸۳) دیدگاه وظیفه‌گرایی بیشتر در حل مشکلات اخلاقی مؤثر است. نوبخت (۱۳۸۳) بین منبع کنترل و تحول اخلاقی تفاوت معناداری وجود دارد. بیرامی و همکاران (۱۳۹۰) از پنج عامل شخصیتی تنها وجدانی بودن عامل پیش‌بین نوع دوستی دانشجویان بوده است. (کلانتری، ۱۳۸۶) با افزایش همدلی و مسئولیت‌پذیری و کاهش تحلیل هزینه-سود نوع دوستی افزایش پیدا می‌کند. میزرا محمدی (۱۳۸۹) دینداری فرد را به فضائل اخلاقی و ارزش‌های دینی نزدیک کرده است.

نگاهی به تحقیقات موجود زمینه تحول اخلاقی ما را به این نتیجه‌گیری می‌رساند که رفتار اخلاقی عملکرد فارغ‌التحصیلان در نظام آموزش و پرورش فاقد کارایی و اثربخشی بوده و افزون بر این تحول اخلاقی بیشتر مبتنی بر نظریه خودگرایی اخلاقی و متمرکز بر منفعت شخصی ابزارگرایانه است و انگاره‌های اثبات‌گرایانه بر آن حاکمیت بیشتری دارد. (شعبانی ۱۳۹۰) در فرا تحلیل تحقیقات انجام شده در قلمرو رفتار اخلاقی بر اساس نظریه کلبرگ با درجات آزادی ۳۴۶ و ۱۸ و احتمال ۰/۹۵ میزان اثر ناچیز بود، به جهت اینکه سطوح اول و دوم نظریه رشد اخلاقی کلبرگ بر اساس خود گرایی و متمرکز بر منفعت شخصی است درحالی که رفتار اخلاقی بر جهت‌گیری دیگر خوانه است مهم‌ترین نقطه ضعف نظریه‌ی پیازه و کلبرگ این است که بر استدلال اخلاقی بیشتر از عمل اخلاقی تأکید کرده است. (آرنولد

۲۰۰۰) باشد درحالی که میانی نظری کنونی رویکرد خود گرایانه، در روان‌شناسی تکاملی و روان‌شناسی اخلاقی فردی، اجتماعی و خانوادگی است که با نیازهای اساسی انسان در مراحل مختلف رشد در تعارض است.

گرت (۱۹۷۳) بر این باور است که یک رابطه عمیق بین عقل و اخلاق وجود دارد بایستی اخلاق توسط عقل تبیین و توجیه شود به عقیده وی عقل یک جوهر خود گرا دارد و عقل است که فرد را به خود نگهداری از زیان و ضرر و می‌دارد اصل خود گرایی عقلانی^۱ منفعت شخصی و اصل نوع گرایانه^۲ منفعت دیگران است هابز^۳ معتقد است شکاف بین خود گرایی عقلانی و دیگرخواهی را با استفاده از مقررات اجتماعی می‌توان پر کرد. خود گرایی روان‌شناختی بر این معنا است که فرد برحسب طبیعت خود صرفاً به دنبال منافع خود است و چنانچه منافع دیگران را هم در نظر دارد به تبع بهره‌ی است که در تأمین منافع فردی دارد (هابز، علامه طباطبائی ۱۳۷۰ به نقل از صفایی، ۱۳۸۲). مطهری (۱۳۶۲) با اختیار کردن انسان دو خود را برای انسان در نظر می‌گیرد خود حقیقی و خودپنداری غیر اصیل، خود حقیقی و اصیل همان خود ملکوتی یا نفخه الهی که در او دمیده شده است، خودپنداری یعنی مبارزه با نفس یعنی مبارزه با آن خودپنداری و غیر اصیل است پس با قائل شدن خود حقیقی و غیر حقیقی و اشتراک همه انسان‌ها را در داشتن منفعت فردی را با منفعت عمومی پیوند می‌زند. فیلیپا فوت^۴ (۱۹۷۲) بر این باور است که همگان نیازمند مهر، همکاری دیگران، داشتن جایی در جامعه و یاری به هنگام گرفتاری هستند. (فیلیپا فوت، ص ۱۹۴ به نقل از شمالی ۸۲) پس می‌توان نتیجه گرفت در استدلال نظری اخلاق، عقل عامل کلیدی رفتار اخلاقی است ولی در استدلال عملی عاطفه‌ها و میل‌ها مهم است و میل‌ها به‌عنوان داده‌هایی برای عقل عملی است که نقش سامان‌دهی در جولان میلی و یا در بند کردن میل دیگر است. در نועدوستی مستقیم^۵، احساسات اصیل همدردی، ترحم و نگرانی، اثبات ارزش نועدوستی

-
1. Rational egoist
 2. Altruistic
 3. Hobbes
 4. Philippa foot
 5. Direct altruism

مستقیم است که مستلزم احساسات نوع‌دوستانه در موقعیت انگیزشی است که با انگیزش اخلاقی کانت و نوعدوستی عقلانی متفاوت است.

سرمایه روان‌شناختی جامعه خیرین مدرسه‌ساز در شایستگی و تعهد فرآیندی پایدار و بی‌نظیر است، خیرین در فضای فرهنگی شکل گرفته در بستر هنجارها و ارزش‌های اجتماعی گام‌های اساسی برای حل مسائل اجتماعی برداشته‌اند و تبلوری از فرهنگ ایرانی-اسلامی با شایستگی‌ها متنوع و پیش‌فرض‌های روان‌شناسی اسلامی در فرآیند عمل آن‌ها جاری است و همچنین مبادی عمل خیر در خیرین تحقق یافته است به منزله «عامل» می‌توان منشأ اعمالشان را در نظر گرفت، فطرت نوعدوستی^۱ در طبیعت انسانی در نظر گرفته شده است به منزله آینه‌ای که عناصر بنیادین وجود آدمی را در همه قلمروها و ابعاد با ساختار اساسی آن را نشان می‌دهند و چنانچه سرشت انسانی با معرفت عجین شود در تاروپود شخصیت انسانی درهم تنیده می‌شود. قصد و اراده‌ای انسانی می‌تواند میل‌های درونی را سامان دهد میلی را دربند کشد و میلی را به جولان در آورد پس اراده حاصل برآیند کشمکش نیروهای قوی‌تر بر گرایش ضعیف‌تر تبیین می‌شود.

بررسی نوعدوستی خیرین مدرسه‌ساز از آن جهت اهمیت دارد که عمل نوع‌دوستانه هم در ابعاد فردی، اجتماعی و دینی است هم تبلوری از کنش اجتماعی در عرصه مشارکت مدرسه‌سازی است و افراد خودشکوکا در سطح ارزش‌های والای انسانی در رد قهرمانان اخلاقی مانند علی پور، خسروشاهی، مردانی آذر، داورپناه (۱۳۸۶) تمام مایملک خود را وقف مدرسه‌سازی کرده‌اند و نمونه‌ای از انسان کامل در خلاقیت اخلاقی در جامعه خیرین متجلی شدند، مهم‌ترین اصل متعالی شدن آنان در ویژگی‌های فردی یا شخصیتی است و دیگر اینکه یکی از ویژگی‌های خیرین مدرسه‌ساز در دامنه‌ای سنی (۸۸-۲۶) و از سوی دیگر و تنوع سنی نمایشی از نیمرخ مراحل رشد انسان در جوانی، میانسالی، بزرگسالی و سالمندی است تصویری از رشد انسان در پیوستار زمان است با نگرستن به گذشته و با حضور در واقعیت امروز دورنمای جدیدی از آینده انسان پیش روی قرار می‌گیرد و پیچیدگی انسان آشکار می‌شود و بر اساس روند رشدی انسان (گذشته، حال و آینده) ویژگی‌های نوع‌دوستانه

1. Altrusim

انسان بهتر ترسیم می‌گردد نمونه‌ای انسان‌های رشد یافته که الگوی اصلی بشر هستند که اوج فطرت نועدوستی در چه دامنه‌ی سنی قرار دارد و بر اساس چرخه زندگی بهترین آحاد خیرین، دورنمایی از رشد اخلاقی در جوانی، میانسالی و سالمندی فراهم شود خاستگاه انواع اخلاق، در مقیاس خود‌گرایی اخلاقی، اخلاق مراقبتی، اخلاق منش، اخلاق فطری، اخلاق دینی بر اساس عوامل روان‌شناختی، اجتماعی و فرهنگی در موقعیت ایران^۱ اسلامی بررسی انجام شده گرایش‌های اخلاق و ارزش‌های اجتماعی سبب شکل‌گیری رفتار نوع‌دوستانه شده و جنبش فعال خیرین در حل مسائل اجتماعی نمایانگر خیزش ارزش‌های مادی^۱ یا فرامادی است. در کشور ما نیز علیرغم تلاش برای زیرپوشش قرار دادن اطفال واجب‌التعلیم و اخذ تدابیر و رشد جمعیت بالا و ازدیاد روز افزون جمعیت دانش‌آموزان در حال تحصیل، بالارفتن تقاضای اجتماعی برای ورود به مدرسه و نظام آموزش و پرورش در سال ۱۳۷۸ با ۱۹ میلیون جمعیت دانش‌آموز، که بسیاری در مدارس پنج‌نوبته مشغول به تحصیل بودند تنها در بعد تأمین فضای آموزشی ۱۷۰۰ میلیارد تومان بودجه نیاز داشت و امکان تخصیص منابع دولتی به بخش آموزش و پرورش به علت کمبود منابع مالی امکان نداشت که تنها نیاز تأمین فضاهای آموزشی معادل بودجه عمرانی کشور نیاز بود تا موقعیت بحرانی تأمین فضای آموزشی کنترل گردد. با ارزیابی‌های مختلف حل مسأله کمبود فضای آموزشی را در سازمان‌های مردم‌نهاد جستجو کردند و بر همین اساس مجمع خیرین مدرسه‌ساز در استان‌های ایران راه‌اندازی شد. ره‌آورد این مشارکت گسترده و بی‌چشم داشت مردمی، ساخت ۳۰٪ مدارس کشور طی مهر و موم‌های (۷۶-۸۹) و ۱۸٪ کل فضاهای آموزشی معادل ۱۰۰ هزار کلاس درس، پس از پیروزی انقلاب اسلامی. مدارس که توسط خیران ساخته شده و علیرغم حذف مدارس سه و چهار نوبته طی این مهر و موم‌ها هنوز ۱۵٪ مدارس دو نوبته است (جام جم، ۹۰/۷/۸)

امیداست حل سؤالات پژوهش به ارتقاء دانش اخلاقی و تربیتی بیانجامد، به چه میزان سهم عوامل روان‌شناختی، نועدوستی خیرین مدرسه‌ساز را پیش‌بینی می‌کند؟ به چه میزان سهم عوامل اجتماعی، نועدوستی خیرین مدرسه‌ساز را پیش‌بینی می‌کند؟

سؤالات تحقیق

۱. به چه میزان سهم عوامل روان‌شناختی، نوع دوستی خیرین مدرسه‌ساز را پیش‌بینی می‌کند؟
- ۱ - ۱. به چه میزان ابعاد مختلف شخصیت، نوع دوستی خیرین مدرسه‌ساز را پیش‌بینی می‌کند؟
- ۱ - ۲. به چه میزان سهم ویژگی‌های فردی خود کارآمدی، جهت‌گیری زندگی و انگیزش پیشرفت، نوع دوستی خیرین مدرسه‌ساز را پیش‌بینی می‌کند؟
۳. به چه میزان سهم عوامل اجتماعی، نوع دوستی خیرین مدرسه‌ساز را پیش‌بینی می‌کند؟

روش پژوهش

مطالعه حاضر از نوع همبستگی (علی‌غیرآزمایشی) کشف روابط بین متغیرها در عوامل روان‌شناختی و اجتماعی بر خیرین مدرسه‌ساز است

جامعه آماری: جامعه آماری این پژوهش خیرین مدرسه‌ساز زن و مرد ایرانی در طی ده سال اخیر در سال‌های ۱۳۸۰-۱۳۹۰ که در احداث مدارس، تکمیل فضاهای موجود در آموزش و پرورش، بازسازی مدارس تخریبی و قدیمی، تهیه امکانات و تجهیزات پرورش در ۳۲ استان مشارکت داشتند

روش نمونه‌گیری: برای دستیابی به هدف پژوهش، از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای استفاده شده است شیوه انتخاب استان‌های مورد مطالعه به گونه‌ای باشد که ابتدا استان‌ها از حیث متغیرهای تأثیرگذار و کلیدی مانند جمعیت، قومیت، مذهب، سطح توسعه اقتصادی، اجتماعی و موقعیت جغرافیایی خوشه‌بندی^۱ شدند و سپس از هر کدام خوشه‌ها یک استان انتخاب شدند تا همه تنوع‌های موجود در جامعه آماری را پوشش دهد الف) از حیث شیوه انتخاب استان‌های نمونه شاخص‌های جمعیت، قومیت، مذهب، سطح توسعه اقتصادی - اجتماعی و موقعیت جغرافیایی پوشش داده شود.

تعیین حجم نمونه: برآورد حجم نمونه بر اساس دو مفهوم تعیین شده است ۱- بر اساس پانزده برابر تعداد متغیرها، نمونه مورد مطالعه ۳۳۰ نفر تعیین شدند، ۲ - بر اساس جدول

کرجسی و مورگان (۱۹۷۰) بر اساس حجم جامعه (۱۵۰۰۰/) تعداد حجم نمونه ۳۷۰ نفر مشخص شده است و برای جلوگیری از افت ۴۰۰ پرسش‌نامه محل سکونت خیرین مدرسه‌ساز در استان‌ها توزیع شد.

ابزارهای تحقیق: برای اندازه‌گیری عوامل روان‌شناختی، اجتماعی و فرهنگی از آزمون‌های به شرح زیر استفاده شد.

- ۱- آزمون شخصیتی نئو (Neo- ffl) با فرم کوتاه
- ۲- خوش‌بینی (جهت‌گیری زندگی)
- ۳- خودکارآمدی عمومی (۱۰ - GSE)
- ۴- باورهای مدرنیته
- ۵- ارزش‌های علاقه به مادیات و دلبستگی به ارزش‌های مادی
- ۶- ارزش‌های متافیزیکی
- ۷- خودمختاری اخلاقی با خرده‌مقیاس (خودمختاری انسانی، خودمختاری توحیدی)
- ۸- انگیزش پیشرفت
- ۹ - احساسات، اخلاقی (احساسات خودگرایانه، احساسات دیگرگرایانه، احساسات خداخواهانه)

۱۰- اخلاق نועدوستی

روایی ابزارهای تحقیق

۱. اعتبار آزمون شخصیتی (NEO-FFI) فرم کوتاه در دامن‌های بین ۰/۸۶ تا ۰/۹۰ قرار دارد (رابینز و همکاران، ۲۰۰۱) در کشورهای مختلف روایی و سودمندی آن تأیید شده است
۲. جهت‌گیری زندگی (LOT) (شی‌پروکارور، ۱۹۸۵) روایی همگرا و افتراقی این آزمون به روش مقایسه LOT-R با مقیاس منبع کنترل تأیید شده‌اند (موسوی، نسب،

نقوی، ۱۳۸۵) و آزمون جهت‌گیری زندگی^۱ را خدابخشی (۱۳۸۳) در ایران هنجاریابی کرد.

۳. ویرایش ایرانی مقیاس باورهای خودکارآمدی عمومی^۲ (نظامی، شوآرتز و جروسلم^۳ ۱۹۹۶ به نقل از رجبی ۱۳۸۵) روایی سازه ۳۸/۶۹ صدم واریانس و روایی همزمان بر روی ۳۱۸ نفر از دانشگاه چمران اهواز ۰/۳۰ بود. (رجبی، ۱۳۸۵)

۴. باورهای مدرنیته: ۸ گویه محقق ساخته ارزش‌های نسبی انسانی، اعتقاد به عقلانیت و تأثیرات مدنی، اعتقاد به پیشرفت که روایی همزمان باورهای مدرنیته با هویت مدرن (حاجیان، ۱۳۸۸) ۰/۷۷ به دست آمد.

۵. باورهای دینی محقق ساخته روایی همزمان با باورهای دینی، آذربایجانی (۱۳۸۸) ۰/۶۹، همچنین باورهای دینی هالند ۰/۹۳ بدست آمد.

۶. ارزش‌های علاقه به مادیات دارای سه بُعد ریسک، وسواس و مال‌اندوزی است. روایی محتوایی از نظر پانزده متخصص علوم اجتماعی و علوم تربیتی مورد تأیید شد. [ریسک + وسواس (یونسکو، مؤسسه علوم رفتاری سینا) + مال‌اندوزی = سرسپردگی به پول]

۷. ارزش‌های متافیزیک: بر اساس چهار مؤلفه اعتقاد به مبدأ، معاد، جاودانگی انسان، اعتقاد به اخلاق نیک و روایی محتوا از دیدگاه متخصصان فلسفه تعلیم و تربیت مورد تأیید قرار گرفت.

۸. نیازهای اساسی روان‌شناختی^۴: نیاز به شایستگی، وابستگی روابط خاص زمینه‌ساز رضایت افراد برای توسعه عملکرد بهینه در زندگی است (دسی و ریان^۵، ۲۰۰۰) روایی محتوایی از دیدگاه متخصصان تعلیم تربیت و روان‌شناسان مورد تأیید قرار گرفت.

۹. خودمختاری اخلاقی بر اساس نظریه کانت، شافتسبری و آموزه‌های اسلامی تهیه شد و روایی همزمان آن با خودمختاری (دسی و ریان) ۰/۸۱ بدست آمد.

-
1. Life orientation Test Revised
 2. generality
 3. Nezami, E, Schwaraer, R. & Jerusalemim
 4. Basic Psychological Need Scales
 5. Deci & Ryan

۱۰. انگیزش اخلاقی با سه خرده‌مقیاس انگیزش اخلاقی درونی^۱، بیرونی، دینی (انجام تکالیف دینی) فراهم شد. روایی همزمان آن با منبع کنترل درونی و بیرونی ۰/۶۷ بدست آمد.

۱۱. روایی انگیزه پیشرفت هرمنس در مطالعات فراوان تأیید شده است.

۱۲. احساسات اخلاقی بر اساس پایه نظری شادکامی^۲ عاطفه مثبت، سطح رضایت و نداشتن احساس منفی آرگایل و کراسلند (۱۹۸۹) که بر اساس معکوس پرسش‌نامه بک ۱۹۷۶ ساخته شده بود و در احساسات اخلاقی چهارمقیاس توجه شود، نداشتن احساس منفی، احساسات خودگرایانه، دیگرگرایانه و خداخواهانه به صورت یک شبکه‌ای علی که پیوستگی و تقدم و تأخر در آن مفهوم وجود دارد. با روش همسانی درونی نشان داد همه گویه‌ها با نمره کل همبستگی بالایی نشان داد.

۱۳. نועدوستی بر اساس رفتارهای اجتماعی مطلوب تجدیدنظر شده کارلو و همکاران^۳ (۲۰۰۳)، پرسش‌نامه/ راشتون^۴ و همکاران (۱۹۸۱)، پرسش‌نامه ارزش‌های نועدوستانه نیکل^۵ (۱۹۹۸) و پرسش‌نامه انگیزش و مسئولیت اجتماعی استیل و همکاران^۶ (۲۰۰۸) به صورت ۳۰ گویه سازماندهی شد؛ و روایی محتوا از دیدگاه متخصصان روان‌شناسی تربیتی و سنجش مورد تأیید قرار گرفت.

پایایی ابزار تحقیق

۱- آزمون شخصیتی NEO فرم کوتاه: شارون^۷ و دیگران (۲۰۰۲) ضریب پایایی روان رنجور خوبی ۰/۸۶، برون‌گرایی ۰/۷۷، انعطاف‌پذیری ۰/۷۳، سازگاری ۰/۶۸ و باوجدان بودن ۰/۸۱ گزارش شده است (عبدالله‌زاده، ۱۳۸۶) و گروسی (۱۳۸۰) پایایی ابعاد شخصیت C,A,O,E,N به ترتیب ۰/۸۰، ۰/۷۹، ۰/۷۹، ۰/۷۹ محاسبه کرد و آلفای کرانباخ در پنجم C,A,O,E,N به ترتیب ۰/۶۰، ۰/۷۹، ۰/۵۷، ۰/۳۲ و ۰/۷۶، ۰/۶۰ بوده است

1. Intrinsic motivation Inventory
2. Oxford happiness Inventory
3. Carlo & etals
4. Rushton & etal
5. Altruistic Values Nickell
6. Social responsibility
7. Sharon

- (قره‌باغی، ۱۳۸۲) حق‌شناس ۱۳۷۸ پایایی با روش بازآزمایی بین ۰/۷۶ - ۰/۵۳ نشان داد؛ و در پژوهش موجود ابعاد شخصیت به‌طور کلی ۰/۸۵ محاسبه شد.
- ۲ - خوش‌بینی شی‌یر و کارور ۱۹۸۵ با روش آلفای کرونباخ ۰/۷۶ و ضریب پایایی بازآزمایی ۰/۷۹ با چهار هفته فاصله مشخص شد. (به نقل از موسوی نسب) خدابخشی با روش آلفای کرونباخ ۰/۷۴ بدست آورد؛ و همچنین ۰/۸۲ در پژوهش موجود گزارش شد.
- ۳ - باورهای خودکارآمدی عمومی با ضرایب آلفای کرونباخ ۰/۸۴ - ۰/۸۲ برای دانشجویان به‌دست آمده است. (رجبی، ۱۳۸۵).
- ۴ - ارزش‌های علاقه به مادیات با روش کرونباخ ۰/۷۱ به دست آمد.
- ۵ - ارزش‌های متافیزیکی با روش بازآزمایی در فاصله دو هفته ۰/۶۴ به دست آمد
- ۶ - خودمختاری اخلاقی با ۱۰ گویه مبتنی به نظریه کانت، شافتمبری، زیباکلام و آموزه‌های اسلامی فراهم شد و با روش کرونباخ آن با خودمختاری ۰/۷۴ بدست آمد.
- ۷ - انگیزش اخلاقی با خرده مقیاس درونی و بیرونی و دینی با روش کرونباخ به صورت جمعی ۰/۶۹ بدست آمد.
- ۸ - انگیزه پیشرفت هرمنس در اجرای مقدماتی با روش آلفای کرونباخ ۰/۷۳ بدست آمد.
- ۹ - احساسات اخلاقی با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۴ به دست آمد.
- ۱۰ - نועدوستی براساس مقیاس رفتارهای اجتماعی مطلوب کارلو (۲۰۰۲) و راشتون و همکاران فراهم شد و با روش آلفای کرونباخ در پژوهش موجود ۰/۷۸ بدست آمد.
- تهیه ابزارهای پژوهش:** عمده ابزارهای استفاده‌شده از آزمون‌های استاندارد و تعدادی محدودی ترجمه و براساس فرهنگ ایرانی خیرین مدرسه‌ساز بازنمایی شده که به شرح زیر است.
- ۱ - پنج عامل شخصیت Neo-FFI با استاندارد ایرانی ۲ - ویژگی‌های فردی خودکارآمدی عمومی، خوش‌بینی، انگیزش پیشرفت هرمنس استاندارد شده ایرانی. ۳ - ارزش‌های مادی وابستگی به مادیات، ترجمه‌شده و براساس فرهنگ ایرانی - اسلامی

بازسازی شد. ۵- تدوین، ارزش‌های متافیزیکی و احساسات اخلاقی براساس مؤلفه‌های زیر انجام شد. ۱- تعریف مفهوم ۲- تعیین اهداف مفهوم ۳- تعیین معیارها ۴- غربال‌سازی اولیه ۵- غربال‌سازی ثانویه ۶- بررسی روایی محتوا از دیدگاه متخصصان مربوطه ۷- مقایسه براساس ابزارهای موازی با آن مفهوم ۸- تعیین پایایی آن

الف) ارزش‌های متافیزیکی: پس از تعریف ارزش‌های متافیزیکی و اهداف مفهوم معیارهای متافیزیک مورد توجه قرار گرفت:

۱- هستی‌شناسی مبدأ و معاد ۲- معرفت‌شناسی انسان ۳- ارزش‌شناسی. پس از تدوین گویه‌های مناسب، برای بهینه‌سازی گویه‌ها کوشش شد و غربال‌سازی اولیه انجام گردید پس از اجرای مقدماتی غربال‌سازی ثانویه هم انجام گرفت و پس از بررسی متخصصان تربیتی و دینی با ابزار ارزش‌های فرامادی اینگلهارت مقایسه شد و پایایی آن با اجرای روی ۶۰ نفر انجام شد.

ب) احساسات اخلاقی: براساس دامنه‌ای از احساسات اخلاقی اطلاق می‌گردد که سبب ظهور رفتار اخلاقی می‌شود. معیارهای زیر براساس اهداف تحقیق مشخص شد. احساسات اخلاقی براساس فقدان عاطفه منفی احساسات خودخواهانه (پیشینه کردن منافع فردی) احساسات دیگرخواهانه ارتباط درون‌گروهی و بین‌گروهی با احساسات رضایت‌مندانه مورد توجه قرار گرفت، احساسات خداخواهانه براساس ارزش‌های غایی و درازمدت پیش‌بینی شد.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها: آمار توصیفی و آمار استنباطی شامل آزمون ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چند متغیره با روش همزمان به توصیف و تفسیر اطلاعات پرداخته شد.

الف) ماتریس ضریب همبستگی چندگانه

- بین ابعاد پنج‌گانه شخصیت و نوع دوستی رابطه وجود دارد.

جدول ۱. ماتریس ضرایب همبستگی بین ابعاد پنج‌گانه شخصیت و نوع دوستی

ابعاد شخصیت	برون‌گرایی	موافقت	وظیفه‌گرایی	روان‌رنجور خوئی	پذیرش	نوع دوستی
	۱	,۱۹۶**	,۲۳۹**	-,۱۲۷*	,۲۴۴**	,۱۶۹**
برون‌گرایی		,۰۰۱	,۰۰۰	,۰۲۸	,۰۰۰	,۰۰۳
	۳۰۱	۳۰۱	۳۰۱	۳۰۰	۳۰۱	۳۰۱
موافقت			,۰۰۰	,۰۰۰	,۰۰۰	,۰۰۰
	,۱۹۶**	۱	,۵۵۶**	-,۴۱۶**	,۲۹۴**	,۴۰۳**
	۳۰۱	۳۰۱	۳۰۱	۳۰۰	۳۰۱	۳۰۱
وظیفه‌گرایی				,۰۰۰	,۰۰۰	,۰۰۰
	,۲۳۹**	,۵۵۶**	۱	-,۴۹۸**	,۴۱۴**	,۲۳۰**
	۳۰۱	۳۰۱	۳۰۱	۳۰۰	۳۰۱	۳۰۱
روان‌رنجور		-,۴۱۶**	-,۴۹۸**	۱	-,۱۷۹**	-,۱۴۴**
	,۰۲۸	,۰۰۰	,۰۰۰		,۰۰۲	,۰۱۲
خوئی						
	,۲۴۴**	,۲۹۴**	,۴۱۴**	-,۱۷۹**	۱	,۲۷۱**
	۳۰۱	۳۰۱	۳۰۱	۳۰۰	۳۰۱	۳۰۱
پذیرش			,۰۰۰	,۰۰۲		,۰۰۰
	,۱۶۹**	,۴۰۳**	,۲۳۰**	-,۱۴۴**	,۲۷۱**	۱
نوع دوستی			,۰۰۰	,۰۱۲	,۰۰۰	
	۳۰۱	۳۰۱	۳۰۱	۳۰۰	۳۰۱	۳۰۱

همان‌طور که جدول (۱) ماتریس همبستگی بین ابعاد پنج‌گانه شخصیت و نوع دوستی را نشان می‌دهد میان برون‌گرایی، موافقت، وظیفه‌گرایی، روان‌رنجورخویی و پذیرش ($p=۰/۰۱$) با نوع دوستی همبستگی معناداری وجود دارد، همچنین بین روان‌رنجورخویی و نوع دوستی همبستگی منفی معناداری وجود دارد.

ب) تحلیل رگرسیون چندگانه

جدول ۲. رگرسیون چندگانه و همزمان ابعاد مختلف شخصیت برون‌گرایی، موافقت، وظیفه‌گرایی، روان‌رنجورخویی، پذیرش

مدل	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	R	R^2	سطح معناداری
رگرسیون	۵۹۱۷/۴۰۴	۵	۱۱۲۳/۴۸۱	۱۴/۲۳۰	۰/۴۴۱	۰/۱۹۵	۰/۰۱
باقیمانده	۲۳۲۱۲/۴۹۲	۲۹۴	۷۸/۹۵۴				
کل	۲۸۸۲۹/۸۹۶	۲۹۹					

همان‌طور که نتایج جدول (۲) نشان می‌دهد F محاسبه شده برابر با (۱۴/۲۳) در مقایسه با F جدول (۳/۸۸) و درجه آزادی (۵, ۲۹۴) dF و احتمال ۰/۰۱ بزرگتر است پس فرضیه صفر رد می‌شود و بین ابعاد مختلف شخصیت با نועدوستی خیرین رابطه‌ای معناداری وجود دارد و همچنین در این پژوهش ضریب همبستگی برابر با (۰/۴۴) شباهت متغیرها را نشان می‌دهد ضریب تعیین (۰/۱۹۵) بخشی از واریانس متغیر ملاک، نועدوستی را تبیین می‌کند.

ج) ضریب شیب ابعاد شخصیت

جدول ۳. ضریب شیب برون‌گرایی، موافقت، وظیفه‌گرایی، روان‌رنجورخویی، پذیرش با نועدوستی

متغیرها	ضریب شیب غیراستاندارد	ضریب شیب استاندارد Beta	T	سطح معناداری
ضریب ثابت	۴۱/۲۰۲		۶/۲۲۵**	با احتمال ۰/۰۱ فرضیه محقق تأیید می‌شود
برون‌گرایی	۰/۱۵۷	۰/۶۹	۱/۲۶۶*	با احتمال ۰/۰۵ فرضیه محقق تأیید می‌شود
موافقت	۰/۷۹۳	۰/۳۸۲	۵/۹۱۲**	با احتمال ۰/۰۱ و فرضیه محقق تأیید می‌شود
وظیفه‌گرایی	۰/۱۱۱	۰/۰۵۷	-۰/۸۰۱	
روان‌رنجورخویی	۰/۰۴۴	۰/۲۵	۰/۴۰۷	
پذیرش	۰/۳۱۳	۰/۱۷۰	۲/۹۰۲*	با احتمال ۰/۰۵ فرضیه محقق تأیید می‌شود.

نتایج حاصل از جدول (۳) نشان می‌دهد که ضرایب شیب استاندارد و غیراستاندارد برون‌گرایی و موافقت، روان‌رنجورخوئی، پذیرش از لحاظ آماری معنادار است با توجه به اینکه ضرایب شیب استاندارد هستند می‌توان آن‌ها را با یکدیگر جمع یا در هم ضرب کرد و اثر مستقیم یا غیرمستقیم متغیرهای پیش‌بین را در متغیر ملاک بررسی کرد اثر مستقیم موافقت در نوع دوستی $\beta = 0/382$ است اثر غیرمستقیم موافقت با نوع دوستی از طریق حاصل ضرب، ضرایب شیب عوامل پیش‌بین دیگر بدست آورد.

الف) ماتریس ضریب همبستگی چندگانه

جدول ۴. ماتریس همبستگی بین جهت‌گیری زندگی، خودکارآمدی عمومی و انگیزش پیشرفت با

نوع دوستی			
ویژگی‌های فردی	نوع دوستی	جهت‌گیری زندگی	خودکارآمدی عمومی
انگیزش پیشرفت	۱	-۰,۳۱	۰,۴۳۷**
	(دختر ۳۱-۲۰٪ زن)	۰,۵۸۹	۰,۰۰۰
نوع دوستی	۳۰۱	۳۰۱	۳۰۱
		۱	۰,۲۰۶**
جهت‌گیری زندگی	۰,۵۸۹	۱	۰,۰۰۷
	۳۰۱	۳۰۱	۳۰۱
خودکارآمدی عمومی	۰,۴۳۷**	۰,۲۰۶**	۱
	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰
	۳۰۱	۳۰۱	۳۰۱
انگیزش پیشرفت	۰,۲۳۹**	۰,۱۵۵**	۰,۳۸۸**
	۰,۰۰۰	۰,۰۰۷	۰,۰۰۰
	۳۰۰	۳۰۰	۳۰۰

چنانچه جدول (۴) نشان می‌دهد از میان ویژگی‌های فردی انگیزش پیشرفت خودکارآمدی عمومی با نوع دوستی همبستگی مثبت و معناداری دارند ($p = 0/1$ و $p = 0/5$) و همچنین انگیزش پیشرفت با جهت‌گیری زندگی و خودکارآمدی عمومی همبستگی مثبت و معناداری دارند.

ب) تحلیل رگرسیون چندگانه

جدول ۵. رگرسیون چندگانه و همزمان ویژگی‌های فردی شامل خودکارآمدی عمومی، انگیزش

پیشرفت و جهت‌گیری زندگی بر نوعدوستی خیرین

منبع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	R	R^2	سطح معناداری
رگرسیون	۶۱۷۲/۳۷۱	۳	۲۰۵۷/۴۵۷				
باقیمانده	۲۲۶۵۷/۵۲۵	۲۹۶	۷۶/۵۴۶	۲۶/۸۷۹**	۰/۴۶۳	۰/۲۱۴	$p < ۰/۰۰۱$
کل	۲۸۸۲۹/۸۹۶	۲۹۹					

همان‌طور که نتایج جدول (۵) نشان می‌دهد F محاسبه شده برابر ۲۶/۸۷۹ در مقایسه با F جدول (۳/۸۸) و درجه آزادی (۳, ۲۹۶) $dF(۳, ۲۹۶)$ و احتمال ۰/۰۱ بزرگ‌تر است پس فرضیه صفر رد می‌شود ویژگی‌های فردی (خودکارآمدی عمومی، انگیزش پیشرفت و جهت‌گیری زندگی) با نوعدوستی خیرین رابطه‌ای معناداری وجود دارد و همچنین در این پژوهش ضریب همبستگی (۰/۴۶۳) نقطه مشترک متغیرها را بیان می‌کند و ضریب تعیین (۰/۲۱۴) نشان می‌دهد که مقدار واریانس متغیر ملاک، (۰/۲۱۴) نوعدوستی را تبیین می‌کند و برای تبیین سهم واریانس هر یک از متغیرهای پیش‌بین از ضرایب شیب استاندارد و غیراستاندارد استفاده می‌شود.

ج) جدول ضریب شیب ویژگی‌های فردی خیرین

جدول ۶. ضریب شیب جهت‌گیری زندگی خودکارآمدی، انگیزش پیشرفت با نوعدوستی خیرین

متغیرها	ضریب شیب غیراستاندارد B	ضریب شیب استاندارد Beta	آزمون t
ضریب ثبات	۵۸/۸۷۴	—	۱۰/۷۲۱**
جهت‌گیری زندگی	-۰/۵۹۳	-۰/۱۳۴	-۲/۵۳۲*
خودکارآمدی	۰/۷۱۴	۰/۴۲۹	۷/۵۶۹**
انگیزش پیشرفت	۰/۳۴۶	۰/۹۳	۱/۶۶۴

** $P < ۰/۰۱$ * $P < ۰/۰۵$

همان‌طور که در جدول (۶) مشاهده می‌شود ضرایب شیب استاندارد و غیراستاندارد جهت‌گیری زندگی و خودکارآمدی عمومی از لحاظ آماری معنادار است و اثر مستقیم جهت‌گیری زندگی با نوعدوستی ($\beta = -۰/۱۳۴$) اثر مستقیم خودکارآمدی با نوعدوستی

($\beta = ۰/۴۲۹$) و انگیزش پیشرفت با ملاک دارای ($\beta = ۰/۹۳$) است و اثر غیرمستقیم عوامل پیش‌بین با ضرب اثر مستقیم عوامل پیش‌بین دیگر بدست می‌آید و معادله رگرسیون به شرح زیر است.

$$y = ۵۸ / ۸۷۴ + ۰ / ۵۹۳x_۱ + ۰ / ۷۱۴x_۲$$

الف) ماتریس ضرایب همبستگی چندگانه

جدول ۷. ماتریس ضرایب همبستگی بین عوامل چهارگانه پیش‌بین اجتماعی بر نועدوستی خیرین

مدرسه‌ساز

ابعاد عوامل اجتماعی	ارزش‌های متافیزیکی	ارزش‌های مادی	نوعدوستی	ارزش‌های مادی	احساسات اخلاقی
۱	۰,۰۳۷	-۰,۰۳۷	۰,۵۰۷**	۰,۲۱۲**	۰,۴۰۵**
ارزش‌های متافیزیک	۰,۵۲۴	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰
۳۰۱	۳۰۱	۳۰۱	۳۰۱	۳۰۱	۲۳۲
۰,۰۳۷	-۰,۰۳۷	۰,۲۱۲**	۱	-۰,۰۶۳	۰,۲۹۸**
ارزش‌های مادی	۰,۵۲۴	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۲۷۴	۰,۰۰۰
۳۰۱	۳۰۱	۳۰۱	۳۰۱	۳۰۰	۲۳۲
۰,۵۰۷**	۰,۲۱۲**	۱	-۰,۰۳۷	۰,۴۳۸**	۰,۰۰۰
نوعدوستی	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۵۲۴	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰
۳۰۱	۳۰۱	۳۰۱	۳۰۱	۳۰۱	۲۳۲

** p<%1 *P<%5

همان‌طور که در جدول (۷) ماتریس ضرایب همبستگی بین عوامل چهارگانه پیش‌بین خودمختاری اخلاقی، ارزش‌های متافیزیک و ارزش‌های مادی و احساسات اخلاقی با نועدوستی همبستگی مثبت معناداری وجود دارد.

ب) تحلیل رگرسیون چندگانه

جدول ۸. رگرسیون چندگانه و همزمان عوامل اجتماعی (ارزش‌های مادی، متافیزیک، خودمختاری و احساسات اخلاقی بر نועدوستی خیرین مدرسه‌ساز)

منبع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	R	R^2	سطح معناداری
رگرسیون	۷۵۷۹/۵۶۷	۴	۱۸۹۴/۸۹۲	۳۱/۴۷۵	۰/۵۹۷	۰/۳۵۷	$p=۰/۰۱$
باقیمانده	۱۳۶۶۶/۳۰۷	۲۲۷	۶۰/۲۰۴				
کل	۲۱۲۴۵/۸۷۴	۲۳۱					

همان‌طور که نتایج جدول (۸) نشان می‌دهد F محاسبه شده برابر ۳۱/۴۷۵ در مقایسه با F جدول و درجه آزادی (۴, ۲۲۷) و احتمال ۰/۰۱ بزرگ‌تر است پس فرضیه صفر رد می‌شود، عوامل اجتماعی (ارزش‌های مادی، متافیزیک، خودمختاری و احساسات اخلاقی) با نועدوستی خیرین رابطه‌ای معناداری وجود دارد؛ و همچنین در این پژوهش ضریب همبستگی (۰/۵۹۷) نقطه مشترک متغیرها را بیان می‌کند و ضریب تعیین (۰/۳۵۷) که مقدار واریانس متغیر ملاک، نועدوستی را تبیین می‌کند با استفاده از ضرایب شیب استاندارد و غیراستاندارد واریانس متغیرهای پیش‌بین مشخص می‌شود.

ج) ضریب شیب عوامل اجتماعی

جدول ۹. ضریب شیب ارزش‌های مادی، ارزش‌های متافیزیک، احساسات اخلاقی، خودمختاری اخلاقی

متغیرهای اجتماعی	ضریب شیب غیراستاندارد B	ضریب شیب استاندارد Beta	آزمون t
ضریب ثبات	۷/۸۹۴	—	۱/۱۳۲
ارزش‌های مادی	۰/۴۶۸	۰/۲۴۷	۴/۵۹۱**
ارزش‌های متافیزیک	۰/۶۸۹	۰/۳۴۵	۵/۵۵۳**
احساسات اخلاقی	۰/۲۸۲	۰/۲۳۰	۳/۸۴۰**
خودمختاری اخلاقی	۰/۴۰۳	۰/۱۶۱	۲/۷۴۶

همان‌طور که در جدول (۹) مشاهده می‌شود ضرایب شیب غیراستاندارد ضریب شیب استاندارد ارزش‌های مادی، ارزش‌های متافیزیک، احساسات اخلاقی از لحاظ آماری معنادار است و اثر مستقیم ارزش‌های متافیزیک با نועدوستی ($\beta = ۰/۳۴۵$) اثر مستقیم و احساسات

اخلاقی با نوع دوستی ($\beta = ۰/۲۳$) و همچنین اثر مستقیم ارزش‌های مادی با نوع دوستی $\beta = ۰/۳۴۵$ است

$$y = ۷/۸۹۴ + ۰/۴۶۸x_۱ + ۰/۶۸۹x_۲ + ۰/۲۸۲x_۳$$

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش موجود نشان داد که ابعاد مختلف شخصیت بر نوع دوستی خیرین تأثیر معناداری دارد.

تحقیقاتی که با یافته‌های این تحقیق هماهنگ است نتایج پژوهش ویلر (۲۰۰۵)، هاردی (۲۰۰۶)، ریچو و همکاران، (۲۰۰۴) کارلو و همکارانش (۱۹۹۳، ۱۹۹۱) نشان دادند که همدلی عامل نوع دوستی متقابل است، گرایش همدلی بالا با یاری‌رسانی ارتباط معناداری دارد، وریس^۱ (۲۰۰۱) دویس، (۱۹۸۳) بین موافقت و رفتارهای اجتماعی مطلوب رابطه‌ای مستقیم و معناداری وجود دارد. پلایوین و شارن (۲۰۰۸) افرادی که دارای همدلی بیشتر هستند در طی جنگ بیشتر امدادگری می‌کنند، دارلی و باتسون^۲ (۱۹۸۱)، باتسون و همکاران (۱۹۸۹) در بزرگسالان رابطه‌ای علی بین همدلی و رفتار یاری‌رسانی را اثبات کرده‌اند و براساس توانایی همدلی، نوع دوستی تفسیر شده اگر فرد شاهد بتواند با فرد نیازمند همدلی کند می‌تواند نسبت به نیازمندان همدلی کند و فعالیت نوع‌دوستانه ارائه کنند. سیمونر (۱۹۹۱)، واینر (۲۰۰۶)، همدلی عامل پیش‌بینی نوع دوستی است واینر (۲۰۰۶) همدلی از احساسات اصلی اخلاق است که نوع دوستی اجتماعی را گسترش می‌دهد و ماهیت رفتار نوع‌دوستانه همدلی است همدلی عامل آئی عمل اخلاقی است. کلاتتری و همکاران (۱۳۸۶) افرادی که دارای همدلی بیشتر هستند فعالیت نوع دوستی بیشتری انجام می‌دهند، ابراهیمی (۱۳۸۶) بین موافقت و نوع دوستی رابطه مستقیم و معنادار وجود دارد. (هاردی، ۲۰۰۶) در تحقیقات فراتحلیل نشان داد که بین همدلی و رفتارهای اجتماعی مطلوب در میان کودکان، نوجوانان و بزرگسالان رابطه‌ای مثبت و معناداری وجود دارد. براساس نظریه‌های باتسون، هافمن (۱۹۸۲) آیزنبرگ (۱۹۹۲) همدلی یک بستر تعدیل شده به سوی رفتارهای اجتماعی

1. Verse

2. Darley, J.m and Batson

مطلوب است. لین برگر (۲۰۱۰) همدلی کم باعث مشارکت در کمک‌رسانی می‌شود و همدلی زیاد، سبب ثبات در کمک‌رسانی می‌شود.

آیسنک (۱۹۸۵) برون‌گرایی یک افزایش حساسیت به عواطف مثبت را نشان می‌دهد در حالی که روان‌رنجورخویی فرد را به عواطف منفی حساس می‌کند. شوارتز و کیل (۲۰۰۸) هر چه روابط اجتماعی مثبت بیشتر باشد کمک‌رسانی هم بیشتر می‌شود؛ بنابراین احتمال اینکه برون‌گرایی رفتارهای اخلاقی را بازداري کند کم است ولی افرادی که دارای روان‌رنجور خویی بالا هستند احتمال اینکه رفتارهای اخلاقی را بازداري کنند زیاد است. کریمی (۱۳۸۲) برون‌گرایان در زمان حال زندگی می‌کنند و طرفدار اصلاحات اساسی هستند زود تصمیم می‌گیرند و به سرعت به اجرای آن می‌پردازند و به ارزش‌های عینی توجه دارند از نظر موافقت و برون‌گرایی، عامل پیش‌بین نועدوستی خیرین مدرسه‌ساز است برون‌گرایان بیشتر براساس ماهیت گزاره‌های عینی عمل اخلاقی انجام می‌دهند و انجام عمل اخلاقی بیشتر مستلزم توجه به واکنش‌های افراد و عوامل محیطی بیشتر از ذهنی است و در اخلاق اجتماعی حاصل تعامل با دیگران است مهندس اجتماعی^۱ را کسی می‌داند که بر سرنوشت خویش سیادت دارد و می‌تواند در محیط خود تأثیر بگذارد و آن را تغییر دهد (پوپر، ۱۳۸۰، ص ۵۱) پس عامل نועدوستانه جمعی باعث تنظیم و تحکیم روابط انسانی و رعایت حقوق جمعی می‌شود کارلو و همکارانش (۱۹۹۱) اشخاص واکنش‌پذیر و گرایش همدردی بالا با یاری‌رسانی بیشتر ارتباط دارد. رضایی فرد و علیخواه (۱۳۸۹) هر چه میزان برون‌گرایی افراد بیشتر باشد تمایل به همکاری بیشتر است، یافته تحقیق موجود هم در راستای مطالعات پیشین بود.

در تحقیق موجود بین وظیفه‌گرایی و نועدوستی ارتباط مستقیم وجود نداشت که با یافته‌های تحقیقات پیشین هماهنگ نیست براساس یافته‌های تحقیق واینر (۲۰۰۱، ۱۹۹۵، ۱۹۸۰) فرد وظیفه‌گرا در مرکز پیوستار اختیار و جبر قرار دارد و احساس مسؤولیت پیش‌زمینه‌ای مهمی برای رفتارهای اجتماعی مطلوب است، بورنشتاین (۱۹۹۴) مسؤولیت‌پذیری، حس تعهد اخلاقی را تقویت و تشدید می‌نماید هر چه میزان

مسئولیت‌پذیری افزایش پیدا کند تمایل به نوعدوستی بیشتر می‌شود. شوارتز (۱۹۷۰) افرادی که دارای وظیفه‌گرایی بیشتر بودند بیشتر داوطلب فعالیت‌های نوعدوستانه بودند (واینر، ۲۰۰۶) مسئولیت‌پذیری از عوامل آنی عمل اخلاقی است. لین برگر (۲۰۱۰) وظیفه‌گرایی بالا سبب نوعدوستی جمعی می‌شود.

تحقیق بیرامی و همکاران (۱۳۹۰) کلانتری و همکاران (۱۳۸۶) ابراهیمی (۱۳۸۶) عامل وظیفه‌گرایی پیش‌بینی نوعدوستی در جوانان و بزرگسالان بوده است. احمدی (۱۳۸۸) مسئولیت اجتماعی تأثیر معناداری بر نوعدوستی دارد.

چنانچه یافته تحقیق موجود مؤید مطالعات پیشین نیست. احتمالاً به علت اینکه نمونه مورد مطالعه در دامنه سنی (۲۶-۸۸) ساله قرار داشتند و اکثر نمونه خیرین مدرسه‌ساز در بالای ۶۵ سال قرار داشتند در این ارتباط احساسات نوعدوستانه غالب تر از وظیفه‌گرایی در پژوهش موجود ایفای نقش کرده است.

۲ ویژگی‌های فردی (خودکارآمدی، جهت‌گیری زندگی و انگیزش پیشرفت) بر نوعدوستی خیرین تأثیر معناداری دارد.

یافته تحقیق موجود مؤید مطالعات و تحقیقات پیشین است. لی. لین و لیو^۱ (۲۰۱۰) خودکارآمدی با نوعدوستی بر ترفیع دانش به صورت ضمنی آشکار و مؤثر بود، نوعدوستی بیشتر از خودکارآمدی بر مشارکت افراد در توزیع دانش مؤثر بود. فرگوسن و همکاران (۲۰۱۱) افرادی که بارها خون اهدا کرده بودند در آن‌ها عوامل نوعدوستی خالص دیده می‌شد و باورهای خودکارآمدی بخش عمده‌ای از خودآگاهی افراد را تشکیل می‌دهد که تحت تأثیر تجارب موفق^۲، تجربه‌های جانشینی^۳، ترغیب کلامی، اجتماعی^۴، حالات عاطفی و فیزیولوژیک است. باورهای خودکارآمدی عامل پیش‌بین شایستگی فعالیت حرفه‌ای و اجتماعی است. باورهای خودکارآمدی با انتخاب اهداف در ارتباط است و افرادی که باورهای خودکارآمدی بالا دارند تلاش و مداومت بیشتری در کارها نشان می‌دهند. افرادی که دارای باورهای خودکارآمدی بالا هستند در انجام وظایف فردی از خلق و خوی بهتری

-
1. Lai, Lin and Lia
 2. Enactive, Mastery experience
 3. Vicarious experience
 4. Persuasion Verbal or Social

برخوردار هستند و در مقابل موانع مقاومت بیشتری نشان می‌دهند (وابستر ۲۰۰۸)، افرادی که دارای شایستگی و کنترل درونی بالایی هستند از رشد اخلاقی بالایی برخوردارند (پلیاوین و همکاران ۲۰۰۸) تنکرسلی (۲۰۰۷) در افراد خوش‌بین، تمایل و رضایت به کمک‌رسانی بیشتر از افراد ناامید وجود دارد ریچو و همکاران (۲۰۰۳) بین ثبت‌نام کنندگان اهدای عضو و غیر ثبت‌نام کنندگان در نگرش، باورها، همدلی و جهت‌گیری زندگی رابطه‌ای معنادار وجود دارد. آذربایجانی و دیگران (۱۳۸۷) افراد نوع‌دوست از مرکز کنترل درونی برخوردارند و می‌توانند طوری رفتار کنند که با کمترین پیامد منفی به بهترین نتایج دست یابند. افراد شایسته به تصحیح فکر و عمل دیگران کمک می‌کنند. بخشندگی عامل نועدوستی است و بذر محبت را در دل‌ها می‌افشاند. عابدی (۱۳۸۴) انگیزش پیشرفت شامل سرسختی روان‌شناختی ۲۸ درصد، خود اثربخشی ۲۱ درصد، ارزش‌های درون‌زاد ۱۸ درصد و منبع کنترل درونی ۱۶ درصد است. عابدی (۱۳۸۶) خود کارآمدی با اندازه اثر ۰/۹۸ باعث پشتکار قوی و تعیین اهداف عالی می‌شود. در مجموع یافته‌های تحقیق موجود مؤید مطالعات پیش‌بین می‌باشد. خود کارآمدی و جهت‌گیری زندگی ارتباط مستقیم و معناداری با نועدوستی خیرین مدرسه‌ساز دارد. پکر (۲۰۰۶) افرادی که روزهای بیشتری در ماه کار می‌کنند با کنترل درآمدشان بیشتر بخشش می‌کنند. خود کارآمدی با عملکرد اخلاق نועدوستانه ارتباط مثبت دارند. هرچه توانایی خود کارآمدی خیرین افزایش یافته فعالیت نועدوستی بالا رفته است.

- عوامل اجتماعی (ارزش‌های مادی، ارزش‌های متافیزیکی، احساسات اخلاقی، خودمختاری اخلاقی) بر نועدوستی خیرین تأثیر معناداری دارد.

نتایج پژوهش پلیاوین و شارن (۲۰۰۸) در ارتباط با ارزش‌ها نشان داد که رویکرد ارزشی خردسالان فردی و بزرگسالان اجتماعی است. افرادی که در طی جنگ یا حوادث زلزله، سیل و ... امدادگری می‌کنند از ارزش‌های اخلاق عالی‌تر برخوردار هستند؛ و جسی زکی (۱۹۹۷) شایستگی عامل پیش‌بین ارزش‌های فردگرایانه است و منش اخلاقی که ماهیتاً برای دیگران سودمند است سبب ارزش‌های جمع‌گرایانه می‌شود. آیزنبرگ و همکاران (۱۹۹۱) نועدوستی در مدل‌های اقتصادی یا ارزش‌های مادی انگیزه‌های لذت‌بخش نامیده می‌شود. اکرامی (۱۳۸۳) عوامل مؤثر در مشارکت خیرین مدرسه‌ساز بالا رفتن اعتقادات مردم در نظام

جمهوری اسلامی ایران، خیر بودن دولتمردان و رعایت حرمت خیرین در جامعه بوده است علم مهرجردی (۱۳۸۱) افزایش نگرش مذهبی میزان نعدوستی را افزایش می‌دهد. قانعی و همکاران (۱۳۸۴) هر چه ارزش‌های فرامادی در جوانان بیشتر باشد مشارکت داوطلبانه هم بیشتر می‌شود. رمضانی و همکاران (۱۳۸۸) داوطلبان فعال هلال احمر مشارکت را ارضای درونی خویش می‌دانند و داوطلبان غیرفعال رویکرد ابزاری به مشارکت دارند. براساس الگوی فرانظری کلمن ارزش‌های فرامادی یا سرمایه اجتماعی افراد بر مشارکت داوطلبانه فعالیت‌های نعدوستانه مؤثر بوده است. فعالیت‌های نعدوستانه مدرسه‌سازی به دنبال بسیج نیروهای مردمی و داوطلب برای بهبود مدارس کوشش شده است.

نتایج پژوهش هاردی (۲۰۰۶) در ارتباط با احساسات اخلاقی نشان داد که هویت اجتماعی، استدلال اخلاقی و احساسات اخلاقی با رفتارهای اجتماعی مطلوب همبستگی مثبت دارد. در هفت تحقیق ردی (۱۹۸۰) در فاصله سال‌های (۱۹۷۵ - ۱۹۵۷) فراوان‌ترین دلیل برای اهدای خون دلیل انسان دوستانه توصیف شده است. پیش فرض احساسات اخلاقی در شبکه‌ای از احساسات منفی، خودخواهانه، دیگرخواهانه و خداخواهانه است تنها احساساتی منجر به عمل اخلاقی می‌گیرد که معطوف به احساسات دیگرخواهانه و خداخواهانه باشد. بیشتر قهرمانان اخلاقی در احساسات خداخواهانه قرار دارند که به رغم همه فشارها و سختی‌ها وظیفه اخلاقی خود را انجام می‌دهند قهرمانان اخلاقی با باورها و ریاضت درون، ترس را از خود بیرون می‌کنند. (ملکیان، ۱۳۸۹) فشار و محبت نمی‌تواند فرد را از وظیفه‌اش دور کند در هر صورت فقط به وظیفه‌اش عمل می‌کند پس احساسات خداخواهانه در هر شرایطی عمل اخلاقی را انجام می‌دهد ولیکن احساسات دیگرخواهانه تحت تأثیر شرایط دچار افت و خیز می‌شود. شکوری (۱۳۸۴) احساسات و عواطف بر رفتار حمایتی مؤثر هستند آسایش (۱۳۸۷) عواطف مثبت و منفی در کانون قلب قرار دارند و حب ذات باعث تواضع و انفاق نسبت به دیگران و اظهار محبت به خدا با روش ذکر و دعا می‌شود. نتایج پژوهش کلارکن^۱ (۲۰۱۱) در ارتباط با خودمختاری اخلاقی نشان داد که خودمختاری و نعدوستی از مهارت‌های تحول انسان و بهزیستی در اجتماع است. راد

1. Clarken

(۲۰۱۰) خودشکوفایی جنبه‌ای از خودمختاری است که در روند زندگی با خودکنترلی به توانایی کامل می‌رسد. ریان و سی (۲۰۰۱) در نظریه خودمختاری بر عوامل سازنده رفتار انسان تأکید می‌شود، خودمختاری از ضروریات رشد فردی می‌باشد، خودمختاری اخلاقی اساس نظام اخلاقی کانت است.

که انسان بر اساس اختیار عمل کند. پوپر (۱۳۸۰) فعل اخلاقی به اعتبار انتخاب و گزینش آزادانه فرد اخلاقی محسوب می‌شود. لایتمن (۱۹۸۲) چنانچه تعهد درونی افزایش یابد، احساس وظیفه و حمایت از فعالیت عام‌المنفعه افزایش می‌یابد. پس هر چه تعارض بین محیط بیرونی و درونی فرد بیشتر شود رفتار در سطوح اولیه درونی سازی می‌شود و خود نظم‌یافتگی آن کمتر است، هر چه تعارض کمتر باشد، درونی سازی راحت‌تر صورت می‌گیرد و رضایت از زندگی بیشتر حاصل می‌شود خودمختاری لازم و ملزوم سلامتی است. قدرت انتخاب، استقلال و شایستگی را افزایش می‌دهد. البرزی (۱۳۸۵) بین خودمختاری اخلاقی (خودآگاهی و ادراک قدرت انتخاب) با کیفیت زندگی (معنویت، خوب بودن، توجه به آینده و شجاعت) همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد. فراهانی (۱۳۷۸) افراد مذهبی با خودمختاری بالا خود را حاکم بر سرنوشت خود می‌دانند. هر چه تأثیرپذیری فرد از محیط کمتر شود به بیان دقیق‌تر هر چه معرفت فرد بالاتر رود تأثیرپذیری فرد از محیط کمتر می‌شود و خودمختاری فرد بیشتر شود و فرد احساس رضایت بیشتری دارد. امروزش از دیروز بهتر و فردایش از امروز بهتر است. مهم‌ترین مسأله در خودمختاری درونی‌سازی است افراد دلایل بیرونی هدایت‌کننده اعمال را به دلایل درونی تبدیل کنند به عبارتی اخلاق فضیلت‌گرا بیشتر در کنترل فرد است. توانمندسازی فرد تحت عنصر شایستگی، خودمختاری نועدوستی اجتماعی است. خودمختاری اخلاقی ارتباط مستقیم با مسئولیت اخلاقی دارد.

نوعدوستی عبور خودخواهی به دیگرخواهی و مراتب رشد اخلاقی است در جهان‌بینی مادی و الهی متفاوت تبیین می‌گردد برای گسترش اخلاق نועدوستانه هیجان‌ات منفی، ترس، ناامیدی، باید در ترمیم و بازسازی هیجان‌ات منفی کوشش شود خیرین مدرسه‌ساز نیت شایسته‌ای برای نزدیک شدن به مقام قرب الهی در اخلاق ایثارگران (اخلاق توحیدی) به نمایش گذاشته‌اند که مصداق نمونه و الگوی مسئولیت اجتماعی، بخشش با فداکاری و ایثار

مالی در امر مدرسه‌سازی است. خلق و خوی مشترک همه خیرین ویژگی برون‌گرایی است که سبب همکاری با اجتماع انسانی شده و سریع‌تر از دیگران به نیازهای فردی و اجتماعی آگاه شده‌اند و در اصلاحات اساسی، زود تصمیم گرفته و به سرعت به اجرای آن پرداخته‌اند. خیرین مدرسه‌ساز استدلال عملی اخلاق توحیدی در جلوه‌ای از انسان متعالی و تبلوری از فرهنگ اسلامی متجلی کردند و استدلال نظری اخلاق توحیدی، ادراک، تصور و تصدیق اصول ماورایی در عمل خیرین در موقعیت عینی ظهور کرده است، پیوند نظر و عمل در خلق اخلاق مطلوب به صورت توصیفی - تبیین در پژوهش موجود شدن و تغییر مستمر، خیرین مشخص شده است.

منابع

- آذربایجان، مسعود (۱۳۸۲) تهیه و ساخت آزمون جهت‌گیری مذهبی با تکیه بر اسلام، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه
- احمدی، علی اصغر (۱۳۶۲)، فطرت بیان روان‌شناسی اسلامی، تهران، امیرکبیر
- اسلاوین، رابرت ای (۱۹۵۰) روان‌شناسی تربیت نظریه و کاربردها (ویرایش هشتم)، مترجم یحیی سیدمحمدی، تهران، روان، ۱۳۸۵
- برگسون (برجسون)، هنری. التطور الخالق، تلخیص و تقدیم بدیع الکسم، ترجمه زکریا ابراهیم (۱۹۸۶)، القاهرة، دایره المعارف ۱۹۵۶
- باقری، خسرو و همکاران. پیش‌فرض‌های روان‌شناسی اسلامی. روان‌شناسی اسلامی حوزه و دانشگاه شماره ۵، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
- باقری، خسرو (۱۳۸۸) بررسی تطبیقی طرح‌واره اسلامی عمل با انسان‌شناسی - ساختارگرا. فصلنامه تعلیم و تربیت، پژوهشکده تعلیم و تربیت شماره بیست و پنجم شماره ۲، تابستان ۱۳۸۸. شماره مسلسل ۹۸
- بیابانگرد، اسماعیل (۱۳۸۴) روان‌شناسی تربیتی. تهران، نشر ویرایش ص ۶۰
- بهشتی، سعید، (۱۳۸۹) تأملات فلسفی در تعلیم و تربیت. تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، چاپ و نشر بین‌المللی.
- پارسا، محمد (۱۳۷۴)، روان‌شناسی تربیتی، تهران، سخن

حسین سورکی، سید محمد (بی تا) خودگرایی اخلاقی، فصلنامه علمی - پژوهشی دانشگاه قم
سال هشتم شماره (۱)

حق‌شناسی، حسن (۱۳۸۸) روان‌شناسی شخصیت. شیراز، انتشارات علوم پزشکی شیراز
دلاور، علی (۱۳۸۳). مبانی نظری و عملی پژوهشی در علوم انسانی و اجتماعی تهران. رشد.

دلاور، علی (۱۳۸۷) روش‌شناسی آزمایشی، تهران، نشر ارسباران
رحیم زاده، سوس (۱۳۷۲) بررسی تحول اخلاقی، روابط انسانی و موقعیت‌های مختلف با
دیگر دوستی در نوجوانان و جوانان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد آزاد اسلامی واحد
تهران

سیف، علی اکبر. ملاک‌های شایستگی معلم، فصلنامه روان‌شناسی علوم تربیتی دانشگاه
علامه طباطبایی شماره ۳

سیف، علی اکبر، (۱۳۸۲)، روان‌شناسی پرورشی، انتشارات دوران
شروورد، دوریس (۲۰۰۰)، چارلز داروین، ترجمه کاوس فیض الهی، در دسترس سایت در
دسترس گوگل پیشرفته Altruism

شمالی، محمد علی (۱۳۸۶)، پایه‌های اخلاق، سرشت، نیاز و افعالی اختیاری، نشریه معرفت
فلسفی، سال پنجم، شماره اول، پاییز

صافی، محمد (۱۳۸۸). مروری بر وضعیت وقف در جهان اسلام. نشریه وقف، میراث
جاویدان

عثمان نجاتی، محمد، (۱۳۷۶)، قرآن و روان‌شناسی، ترجمه عباس عرب، مشهد: پژوهش‌های
اسلامی آستان قدس رضوی، ص ۵۰

فرگوسن، جرج. ا. تاکانه، پوریستو (۱۳۸۰) تحلیل آماری و روان‌شناسی علوم تربیتی ترجمه
علی دلاور، تهران: نشر ارسباران

کاسیرر، ارنست (۱۳۷۳). رساله‌ای در باب انسان (درآمدی بر فلسفه فرهنگ)، ترجمه بزرگ
نادر زاده، ۱۳۷۳، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، چاپ دوم.

کوزر، لوئیس، روزنبرگ، برنارد (۱۳۷۸) نظریه‌های بنیادی جامعه‌شناختی، ترجمه فرهنگ
ارشاد

- کریمی، یوسف (۱۳۸۲) روان‌شناسی شخصیت. تهران، نشر ویرایش کلانتری، صمدی و همکاران (۱۳۸۶) بررسی تفاوتی و نوع دوستی در جامعه شهری ایران و عوامل مؤثر بر آن. مجله علمی - پژوهشی دانش و رفتار. دانشگاه شاهد. سال چهاردهم، دوره جدید شماره ۲۲ اردیبهشت ۱۳۸۶
- محسنی، نیک چهره (۱۹۹۹) از روان‌شناسی بین فرهنگی تا روان‌شناسی فرهنگی، مجله روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران، دوره جدید سال چهارم، شماره ۱ محمدی، نورالله، (۱۳۷۳) بررسی تحول اخلاقی و دیگر دوستی در نوجوانان سرآمد و عادی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت مدرس پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران.
- ملا یوسفی، مجید (۱۳۸۷) نیگل و عینیت ارزش‌های اخلاقی. نشریه نامه حکمت شماره ۱۱ ص ۱-۱۴
- میدلارسکی، الیزابت. نوع دوستی، ترجمه شروین شمالی، تربیت سال یازدهم شماره سوم، آذر ۱۳۷۴
- واعظی، احمد (۱۳۸۲). انسان از دیدگاه اسلام. تهران، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهی سمت.
- وای ولو، فرانک رابرت (۱۳۷۸)، انسان‌شناسی فرهنگی، مترجم علیرضا قبادی، همدان، انتشارات دانشگاه بوعلی سینا
- ویلسون، ادوارد. (۲۰۰۰)، شالوده زیست‌شناسی اخلاق. ترجمه کاوه فیض‌اللهی، در دسترس سایت گوگل پیشرفته، دی، ۱۳۸۹.
- هرگنهان، بی آر و السون، متیودچ. مقدمه نظریه‌های یادگیری. انتشارات دوران. صفحه ۴۹۵ - ۵۰۴
- سوبر، الیوت (۱۳۸۴) جستارهای در روان‌شناسی اخلاقی، ترجمه منصور نصیری، دفتر نشر معارف اسلامی

- عریضی، حمیدرضا، در تنگناهای اخلاقی بر مبنای پاژخ، الهام (۱۳۸۹) بررسی شخصیت زن
نمایشنامه‌ی عروسک خانه سه نظریه اخلاقی، مجله زن در فرهنگ و هنر، پژوهش زنان،
دوره دوم، شماره ۱، ص ۲۳-۴۰
- طالب‌زاده ثانی، هادی؛ کدیور، پروین. بررسی رابطه دانش فراشناخت اخلاقی با استدلال و
رفتار اخلاقی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت معلم
- طالبی، ابوتراب (۱۳۸۰) بررسی تعارض بین ارزش‌های اخلاقی و مذهبی، کنش اجتماعی.
پایان‌نامه دکتری دانشگاه تربیت مدرس.
- عباس زاده، عباس - عابدی، حیدر علی و دیگران (۱۳۸۱) طراحی و ارزیابی مول عملکرد
اخلاقی پرستاران مقاله پژوهشی، مجله طب و تزکیه، شماره ۴۷.
- نوبخت، (۱۳۷۳)، بررسی رابطه بین قضاوت اخلاقی و منبع کنترل در بین دانش‌آموزان پسر
و دختر کلاس سوم متوسطه استهبانان

- Angyle, m. (2000). *Dictionary of psych logy*, London, Re outledge.
- Bekkers, rene.(2007) Measuring altruistic in surveys: the All° or° Nothing
Dictator: [http: www.survey Methods. org](http://www.survey Methods. org) vol.1, No3, pp. 134-144
- Bloom, BENJAMINs (1985) Developing Talent in Young people Manu
Fectured in the United States of American.
- D. iener, E (1994). Asses ming Subjective Wellbeing progress and
opportunities
- Glaser,b.and etal (1967)Discovery of Croun
- Kellenberger, Jame. (2001) *Moral Relativism, Moral Diversity & Human
Relationships*. The Pennsylvania Stat university press, pp.66-67
- Psychological egoism. (2008) In Wikipedia, The Free Encyclopedia.
Retrieved From <http://en.Wikipedia.org>
- Batson, C,D, Miho,t; (1982). More evidence that empathy is source of
altruistic motivation. *Journal of personality and social psychology*, 42:
551-558.
- Bier hoff, H.W (1991) Evidence for altruistic personality data on accident
research, *journal of personality*, 56(2) 263-28.
- Brann / Darley, j, M.Lantana, B; (1968) By stander intervention in
emergencies, Diffusion of responsibility, *journal of personality and
social psychology*, 44: 20-23
- Eisen berg.N. & lennon, r(1983) *sex differences in empathy and related
capacities psychological Bulletin*, 94, 100-131.
- Eisenberg, N (2001). Empathy-Related Responding link with self °

- regulation, moral judgment, and Moral behavior. available
<http://portal.Idc.acil/en/symposium/Herzliy> a symposium forgiveness'
 and self-forgiving, and volum, 4. (2)P107-126.
- Enright, D (1996) Counseling within the forgiveness tried on forgiving
 receiving. tried on forgiving. Forgiveness and self- Forgiving, and volum, 4.
 (2)pp107-126
- Foucault, M (1977). *Discipline and punish: birth of the prison*. London:
taristok
- Harter. S. (1988) Manual for the self ° perception for adolescents Denver, co
 university of Denver.
- Hater, s. (1983) Developmental perspectives on self ° system, In. M
 hetherinton (Ed), social Developmetn: carmichael s Manual of child
 psychology. Newyourk: wiley.
[http://portal. Idc. Ac.il/en/symposium/herzliy](http://portal.Idc.Ac.il/en/symposium/herzliy) asyposium /hezliya
 symposium /document /dc ensenberg. <http://progressivesirit.com/Empath>
<http://www.philosoph.uncc.edu/mleldrid/saapusc/pbt1>
- Iacoboni, m. (2007) the intentions of others with one s own mirror neuron
 system. Plos biology 3(3): e 79.doi: 1.1371/Journal phio.0030079
- Iacoboni, M. (2009) Imitation, Empathy, and Mirror Neurons manual review
 of psychology. 60:653670 volume publication date January.
- Kurezi, I (1995) *Inevitability and change ability of stereotypes: A review of
 theories*. polish psychological bulletin, 26, 113-12B
- Kurt, Richard, egoism and altruism L in Rutledge Encyclopedia of philosophy,
 Edited by: Edward carriage: London: London, Routledge: 1998
- Levin, R. Norenzyan, Aphilbriek, k: (2001) cultural difference in the helping
 of strangers, *Journal of cross cultural psychology*, 32:556-559.
- Likona, Thomas (2000) Educating for character how our schools can teach
 respect and Sydney: Auckland.
- Macintyre, Alasdair (1989). *After Virtue Notre Dame University of Notre
 Dame press*, enlarged edition 1989.
- NAGEL Thomas (2000). the possibility on Altruism originally published 1970
 bag clarendon press, oxford printed in the united states of American
- Pervin. L.A & john, O.p. (2001). *Personality*, New York: john Wiley & son
- Rushton, j.p (1984) the altruistic personality, Evidence from laboratory, nature
 altruistic, and self ° reported perspective. In E staub. D. Barta, j
 karylowski & j reykowskhi (Eds.), *Development and maintenance of
 proalal wolop*: New York: plenum press.\
- Rushton, J.p. (1984) socio biology: *Toward a theory of individual and group
 differences in personality and social behavior*. In j.r. Royce & Lp.
 Mos (Dds). *Annals of theoretical psychology* (Vol.2, pp441- 452) New
 York: plenum press.
- Rushton. J phillippe. (1986) altruism and aggression: the heritability of
 individual differences. In anal at pertanar, and social 899; 1101019,

1989 vol 50, No 6/1192-1198

Simmons, R.C(1991) Altruism and sociology, sociology, psychological a quarterly,32(1),1-22

Sternberg, Robert (2006). cognitive psychology. wad worth 4thed.

Tried: on forgiving, receiving. forgives and self ° forgiving, and volume, 40(2)P.1007-126 ,WWW.scientificamerican.com/articl/cfm

